

evetniku. Ewalda presajati po Pengova poljudni mohorski knjigi je drzno knjigotržno podjetje (6). Odbija v knjigi popolni nedostatek poezije in preočito kažoči se socialnodemokratski, nemški materializem. Je že vse kaj drugega Bonsels (7), dasi bi knjigo Mahnič odklonil. Berilo za zrelejše srednješolce. Nižješolci so se smejali samo ob dovtipu kobiličnih nog »kazalca na poldemih«. Čin je Župančičev prevod (8); osvojil si je šolo ne le kot knjiga iz kr. zaloge šolskih knjig, tudi sam po sebi. Lokar je napisal uvod. Pozabil pa je potrebnega realnega komentarja po vzgledu nemških podobnih izdaj. Knjiga je izšla v salon-ski in šolski opremi.

Dr. I. Pregelj.

Najnovejša raziskavanja po zgodovini starejšega slovenskega slovstva. Fr. Kidrič je izdal v zadnjem času tri važne razprave, ki bistveno poglobljajo in razčiščajo naše znanje po protestantovski in protireformacijski slovstveni zgodovini. Prvi članek je izšel v praški »Slaviji« l. 1922¹ pod naslovom: O sumljivih naslovih knjig v zgodovini južnoslovanskega pismenstva reformacijske dobe. Sestavek pojasnjuje celo vrsto dvomljivih eksistenc v naši protestantovski slovstveni zgodovini. Izvajanja pisateljeva so, kolikor morem slediti, popolnoma neizpodbitna v okviru navedenega, dosedaj znanega gradiva. Kar se tiče podatkov letaka ob 400 letnici Lutrove smrti, ki je bil prinesen iz Astrahana, ter njegove trditve o slovenskih knjigah, prinesenih l. 1559 v Moskvo, sem se prepričal po Librovičevi »Istorija knjigi v Rossiji«, ki pisatelju ni bila dostopna, a jo jaz slučajno imam, da njeni podatki ne vsebujejo nič več kot je podal K. Tautz v Zentralbl. für Bibliothekswesen. Librovič nikjer ne govori o slovenskih knjigah; naprej pa citiranega pisma ni mogoče zasledovati, ker ne pové, odkod ga pozna.

Drugi sestavek je izšel v »Časopisu za slov. jezik, književnost in zgodovino« III. l. str. 78 sl. pod naslovom: Opombe k protiref. (katol.) dobi v zgodovini slovenskega pismenstva. Ta vsebuje najprej kronološki seznam slovenskih tiskov in rokopisov od l. 1600 do 1764, potem pa rešuje več posameznih nejasnih vprašanj te dobe, kot n. pr. Ingenerijev in Čandikov katekizma, letnico postanka Spokorjeina Ene imenitne Gresknize, Kasteleciana, Vorenčevo biblijo, Repeževo Shtimo boshjo, Hrenovo in Schönlebnovo izdajo evangelijev in listov, Paglavčevo pesmarico in celo vrsto drugih. Te opombe tvorijo samo aparat za »Stanje slov. pismenstva tik pred začetkom preporoda«, ki izide v prih. letniku Časopisa.

Tretji je izšel v »Bogoslovnem Vestniku« III. l. str. 149 pod naslovom: Doneski za zgodovino slovenskega lekcionarja in slovenske pridige od konca srednjega veka do l. 1613 (1699). Tu je Kidrič dokazal na podlagi glos iz konca XVI. in začetka XVII. stol. v tiskanih misalih in nekaterih pridigarskih zbornikih, da

¹ »Slavia« je po Jagičevem Arhivu f. slav. Phil. najvažnejše mednarodno slavistično glasilo.

so prevajali takratni slovenski duhovniki evangelij in event. tudi epistolo predvsem iz misala, ki je imel takrat majhno, priročno obliko, pridige pa po latinskih predlogah sproti na slovenščino. Pridigarski in lekcijiski slovenski teksti iz dobe pred l. 1613 ne dopuščajo razlage, da bi bila obstajala pred in med reformacijo kaka posebna slovenska katoliška literarna tradicija. V spomenikih se zrealijo le razne faze rahlih poskusov brez smotrene zaporednosti. Teksti, ki so nastali proti koncu 16. ali v zač. 17. stol., pa pričajo tudi, kakšen kulturni činitelj je bila Dalmatinova biblija.

Navedeni spisi nam že sedaj odkrivajo toliko novih pogledov v literarno zgodovino protestantovske in protireformacijske dobe in polagajo tako trdne temelje za bodočo zgodovino, da ne bi bilo prav, če bi šli molče mimo njih. Obenem nam pričajo tudi o ogromnem kulturnem pomenu univerze v Ljubljani. Delo, ki ga je tu z uspehom začel Kidrič, more vršiti namreč edino učenjak, ki živi v naši sredi, kjer ima deloma edino v ljubljanskih bibliotekah dostopne neobhodne literarne pripomočke in stalen stik z najdišči teh in podobnih spomenikov, katerih velik del je postal znan šele po Kidričevem in njegovih sodelavcev prizadevanju v zadnji dobi. Nebroj jih je pa še neznanih po podeželskih, pogosto hribovskih župnijskih arhivih in zavrženih starih knjižnicah pod strehami cerkva in župnišč. Kidrič je začel hvale vredno in važno delo in če mu bodo sledili ostali vseučiliški profesorji z enako vnemo v dosedaj nepoznano in neocenjeno domače gradivo, bo to najlepša apologija naše znanosti in njenega ognjišča. Kako se od te strani res pogloblja naša kultura glede na poznanje njene preteklosti kakor tudi na ustvarjanje temeljev za bodočnost, o tem nam pričajo uspešno začeta podjetja, ki bi jih brez univerze nikdar ne imeli: Humanistično društvo, ki v kratkem nastopi s svojim Zbornikom, — Časopis za slovenski jezik, književnost in zgodovino — Bogoslovni vestnik — Zbornik za umetnostno zgodovino — Zbornik znanstvenih razprav, ki ga izdaja pravna fakulteta, in knjiga »Iz ljubljanske šole za arhitekturo«, s katero se nam je predstavila arhitekturna stolica. Frst.

Dr. Ivo Šorli: V deželi Čirimureev. Podzemski povest za mladino. — Založila Tiskovna zadruga v Ljubljani. 1922.

Čirimureci so simpatičen podzemski rod in imajo to nesrečo, da prideta k njim dva človeška otroka. Zgodba je prikladna za politične otroke. Ker pa človek do pubertetne dobe jemlje besedo in zgodbo tako, kakor je pisana, ne bo mogla mladina prebaviti surovosti, neestetičnih dogodivščin v povesti, tudi pogrešam v kompoziciji in slogu estetičnih elementov. Dejanje se razreši s silo. Morda je taka deviza pripravna za vzgojo nasilnikov, ni pa prikladna za vzgojo in estetično oblikovanje mladega človeka, ki ga hočeš imeti svobodnega, širokogrudnega človeka državljana. S silo razmotati dejanje je umetniško ceneje, toda duha sila ne morezodeva! Tudi zadnji poglavarjevi nauki ne morejo tega zabrisati. Šorlijevo zgodbo